

organiziranog političkog pokreta Hrvata u Istri u 19. st.«) i suradnik Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, pukovnik Vojmir Kljaković (»NOP i pitanje jugoslavenske zapadne granice 1941—1945.«).

U radu J. Ercega predočeni su uvjeti i faktori gospodarskog jačanja sjeverojadranskih luka u 18. stoljeću, a kao posljedica toga etničke promjene nastale naseljavanjem novog ljudskog elementa u gradove, jačanje vanagrarne djelatnosti, uobličavanje urbanog načina života i mijenjanje društvene i gospodarske strukture gradova; sve to reflektiralo se i na postupnu komplementarnu transformaciju pučanstva uz lučke gradove i po sjeverojadranskim otocima.

P. Strčić upozorio je na još nerazrađenu i neispitanu problematiku početaka organiziranog političkog pokreta Hrvata u Istri s Krkom, Cresom i Lošinjem. Mijena političkog statusa ovih krajeva iz jednog okružja austrijsko-ilirskog primorja u pokrajinu s vlastitim saborom otvorila je proces političkih borbi i nacionalnih političkih pokreta. Uz napore malobrojnih hrvatskih zastupnika u Istarskom saboru, borbu protiv negativnih rezultata laiciziranja škola i reorganizacije općina, počeci pokreta obuhvaćaju akciju nacionalnog i političkog osvješćivanja masa čitaoničkim pokretom, izdavanjem kalendara »Istran« i tiskanjem najvažnijeg i najdugotrajnijeg (1870—1915) hrvatskog lista u Istri »Naše sloge«, taborovanje kao oblik masovnog političkog saborovanja, te izborne borbe. Osvjetljavanje političke potke ovog pokreta uvodi nas u praćenje reflektiranja ideja ilirstva, jugoslavenstva i pravaštva u Istri i Kvarnerskim otocima.

Krčani su dali vrijedan doprinos ovom političkom pokretu i to ne samo time što je na otoku otvorena čitaonica (Vrbnik) koja spada među prve, i što je Krk postao jedno od najznačajnijih uporišta pokreta, već i po tome što su iz svojih redova dali vrijedne kadrove cijelom ovom pokretu. Među njima je Anton Karabaić iz Punta, uz biskupa Jurja Dobrilu s kojim je bio vezan osobnim prijateljstvom, jedna

od najmarkantnijih ličnosti narodnog preporoda i hrvatskog političkog pokreta u Istri. Dovoljno je reći da je bio prvi glavni urednik »Naše sloge« i figurirao kao vlasnik i izdavač, a upravo tim listom počinje organizirani politički život u Istri i Kvarnerskim otocima.

V. Kljaković je utvrdio nedvojbenu povezanost i uvjetovanost razvoja NOP-a, osobito na Kvarneru, na njegovu zaleđu i Istri, te u Sloveniji i njezinom primorju, s problemom rješavanja jugoslavenske zapadne granice. Politička i vojnička snaga NOP-a s obje strane bivše rappalske granice bila je odlučujući čimbenik koji je još za vrijeme rata utjecao na prilaz rješenju granica Hrvatske i Slovenije prema Italiji.

Na kraju Kongresa održana je redovna skupština Saveza povijesnih društava Jugoslavije, na kojoj je, pored pozitivne ocjene Kongresa, odlučeno da se 6. kongres povjesničara održi u Crnoj Gori i da novoizabrani glavni odbor saveza zasjeda naizmjenice u pojedinim republičkim centrima.

Nikola Crnković

ŠKOLA JAROSLAVA ŠIDAKA

Nedavno se navršilo dvadeset godina postojanja Povijesnog društva Hrvatske; gotovo je istovremeno pala i dvadesetogodišnjica izlazenja »Historijskog zbornika«, glasila društva, kao i 20 godina uredničkog rada sveučilišnog profesora dra Jaroslava Šidaka na ovom zborniku. U našim poslijeratnim izdavačkim pothvatima zaista je rijedak slučaj da netko tako dugo bude glavni urednik jedne edicije, pa je vrijedno uočiti ovaj podatak. S druge strane, neobično visok znanstveni nivo na kojem je Šidak uspijevao i još uvijek uspijeva održati ovaj zbornik, svakako je činjenica preko koje se također ne može prijeći. Naime, rotacije s dobrim ili lošim posljedicama izbacivale su na površinu nove ili »nove« historičare i »historičare«, svježih ili »svježih« ideja; časopisi su izlazili ili nesta-

jali, ali ni jedan nije našoj historio-
grafiji dao ni približno tako obiman
i izuzetan prilog kao »Historijski
zbornik«. Dvadeset godišta, dvade-
set svezaka, od toga samo dva dvo-
broja — za sve one koji znaju što
je to stručna i znanstvena periodi-
ka u nas — sami po sebi mnogo
govore.

Svojedobno je Mirjana Gross
napisala: »Organ PDH 'Historijski
zbornik' odigrao je važnu ulogu u
razvoju hrvatske historiografije za-
slugom njegovog agilnog urednika
prof. dra Jaroslava Šidaka koji je
mladim historičarima sistematski
pružao izdašnu pomoć, ocjenjujući
njihove rezultate, savjetujući ili po-
tičući njihovu djelatnost u svakom
pogledu. Svi mlađi hrvatski histori-
čari koji su se afirmirali svojim
znanstvenim radom njegovi su uče-
nici kao bivši studenti povijesti, a
napose zbog toga što ih je vodio
pri prvim koracima njihova neza-
hvalna i odgovorna posla. Zato PDH
želi skromnom proslavom, uz osta-
lo, izraziti i svoju zahvalnost plod-
noj 20-godišnjoj pedagoškoj djelat-
nosti J. Šidaka.« Što da se doda
ovim recima? Da u Hrvatskoj ne-
ma značajnijeg povjesničara, sred-
njih ili mlađih godina, koji nije
tražio Šidakovu pomoć, mišljenje
ili savjet? Da nema značajnijeg po-
vjesničara koji nije prošao kroz spi-
sateljsku školu u »Historijskom
zborniku« gdje je Jaroslav Šidak
kao iskusan redaktor utjecao da
tekstovi njegovih kolega postanu i
formalno i sadržajno kvalitetniji.

Šidak je odgojio niz generacija
povjesničara — prosvjetnih i znan-
stvenih radnika. Svi znaju kako je
on »tvrđ orah« na ispitima i pri

konzultacijama. No, jednako tako
znaju da je Šidak najboljima nasto-
jao pomoći da u životu što uspješ-
nije pokažu svoje mogućnosti i ste-
čeno znanje. Ne zatvarajući se u
kabinet, u predavaonicu, učio ih je
i uči još uvijek da je povjesničaru
jedini cilj *istina* te da uvijek iznova
treba istraživati i uvijek iznova pro-
vjeravati i izoštravati vlastitu kri-
tičnost. Na takvom pristupu povi-
jesnoj građi stvorila se i svojevrсна
»Šidakova škola« hrvatskih povje-
sničara. Sve oštrije se izdvajaju oni
povjesničari koji smatraju da se
povijest može pisati samo na teme-
lju teških i dugotrajnih istraživanja,
oni koji rade na dugi rok, oni koji
se zbog toga ističu kvalitetom svo-
jih radova — od onih koji smatraju
da su povjesničari premda pišu im-
provizirajući, izbjegavajući muko-
trpna znanstvena istraživanja te se
ističu kvantitetom svojih radova i
pozamašnim primanjima, jer se
obično plaća dužina a ne kvalitet.

Ta se podvojenost posljednjih
godina sve više ističe. Konačno se
pokazalo da *ne može* biti znanstve-
ni povjesničar *svatko* tko zaželi pi-
sati članke s povjesnim sadržajem i
da su »stručnjaci ipak izgurali ne-
stručnjake« (M. Gross).

Ono što je gotovo nezamislivo
među medicinarima ili tehničarima,
među povjesničarima se sve do ne-
davno toleriralo kao potpuno nor-
malno. Da to danas više nije tako
— najveća hvala ide upravo Jaro-
slavu Šidaku: dvadeset godina ra-
da (i borbi!), naročito kroz »Histo-
rijski zbornik«, daje sve osjetljivije
rezultate.

Petar Strčić

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ